

оскільки таких літаків у них залишилось не більше ніж 10–12, а побудувати новий російська авіапромисловість практично неспроможна.

Цей випадок підкреслює ефективність української протиповітряної оборони та важливість радіолокаційної розвідки у сучасних військових операціях.

РЛР забезпечує до 80–90% первинної розвідувальної інформації, що робить її ключовим елементом у системі державної та воєнної розвідки. Завдяки їй можна своєчасно виявляти загрози, планувати оборонні заходи та здійснювати ефективне управління військами.

*Скриньковський Руслан,
кандидат економічних наук, професор,
Львівський університет бізнесу та права*

КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У своїй діяльності Управління державної охорони України (далі – УДО України), як важливої складової сектору (сил) безпеки і оборони України, дотримується принципу законності та інших принципів державної охорони в Україні (відповідно до Конституції та Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб»). При здійсненні державної охорони в Україні також забезпечується належне урівноваження (баланс) між конфіденційністю, відповідальністю та розумною (об'єктивно необхідною, обґрунтованою) відкритістю. Адже від першого та другого (від конфіденційності та відповідальності) залежить ефективність і результативність здійснення державної охорони в Україні у системі забезпечення національної безпеки, а від другого та третього (від відповідальності та відкритості) — довіра українського суспільства, яка є одним із базових елементів демократії та безпосередньо пов'язана з демократичними цінностями й утвердженням авторитету суб'єктів національної безпеки і державної охорони в Україні.

Нині демократичний контроль (за видами та часом здійснення: попередній, поточний та заключний) за діяльністю УДО України у системі забезпечення національної безпеки здійснюється у таких формах: президентський, парламентський, фінансовий і антикорупційний та судовий контроль. Що стосується нагляду за діяльністю УДО України, то важливим є не лише прокурорський, а й громадський нагляд. Такий контроль і нагляд є основою для забезпечення ефективності, результативності, відповідальності та відкритості діяльності УДО України у системі забезпечення національної безпеки.

Так, президентський контроль за діяльністю УДО України здійснюється шляхом систематичного та всебічного інформування Президента України про стан і процес здійснення державної охорони (особистої охорони, охорони об'єктів і підтримки заходів охорони), а також шляхом надання щорічного

письмового звіту про діяльність і здатність (потенціал і спроможність, мобілізаційну готовність особового складу, стан матеріально-технічної та навчальної баз, модернізацію тощо) УДО України у системі забезпечення національної безпеки. Порядок подання відповідних відомостей та даних встановлює Президент України.

Парламентський контроль за діяльністю УДО України здійснюється Верховною Радою України (далі – ВРУ) через відповідні комітети, тимчасові комісії та народних депутатів України, з метою забезпечення дотримання чинного українського законодавства у сфері здійснення державної охорони, захисту прав і свобод людини тощо. УДО України щороку подає до парламенту (ВРУ) письмовий звіт про свою діяльність, досягнення та стан державної охорони в Україні. У разі потреби ВРУ може проводити парламентські слухання з питань національної безпеки й оборони, зокрема тих, які є важливими для суспільства та таких, що потребують законодавчого врегулювання (забезпечення). Окрім цього, ВРУ та відповідні профільні комітети мають право запрошувати й заслуховувати на своїх засіданнях посадових осіб Управління або, за потреби, співробітників (військовослужбовців, фахівців з безпеки) УДО України, а також отримувати необхідну інформацію (про здійснення (забезпечення) державної охорони в Україні) з урахуванням режиму доступу до неї та особливостей охорони державної таємниці. Також нагадаємо, що: забезпечення безпеки Президента України, інших посадових осіб держави є питанням національної безпеки; права безперешкодного доступу та невідкладного прийому народних депутатів України не поширюються на Президента України, а також не поширюється на місця його постійного і тимчасового перебування, стосовно яких законом встановлено спеціальний режим доступу.

Судовий контроль і прокурорський нагляд за діяльністю УДО України спрямовані на дотримання законності при здійсненні державної охорони. При цьому варто зазначити, що спеціальні операції (завдання, заходи) у сфері національної безпеки та державної охорони, як правило, засекречені для широкого загалу і часто мають гриф «таємно», «цілком таємно» або «особливої важливості».

Контроль (фінансовий, антикорупційний) за діяльністю УДО України здійснюється відповідно Рахунковою палатою та антикорупційними органами України і стосується, як правило, використання Управлінням коштів Державного бюджету України. Демократичний контроль і нагляд за додержанням УДО України чинного фінансового і антикорупційного законодавства здійснюється в порядку, визначеному Конституцією та законами України. Тут важливу і впливову роль у виявленні та розголошенні корупційних правопорушень в органах безпеки і оборони відіграють медіа, сприяючи посиленню суспільного контролю, тиску на інститути влади, а також просуванню ефективних антикорупційних ініціатив (рішень, пропозицій, заходів і стратегій), що враховують міжнародний досвід.

Громадяни України мають право брати участь у здійсненні цивільного контролю за діяльністю УДО України через членство в громадських

організаціях, об'єднаннях та участь в незалежних установах, через народних депутатів України, депутатів місцевих рад або безпосередньо, звернувшись до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини чи до посадових осіб УДО України. Крім того, неурядові (громадські) об'єднання та незалежні установи (громадські організації, правозахисні об'єднання, професійні, наукові, культурні та інші спеціалізовані організації) можуть: проводити дослідження (наукові, практичні) з питань національної безпеки й оборони, у сфері державної охорони, захисту прав і свобод людини тощо; здійснювати громадську експертизу проектів законів, рішень, програм та інших документів; а також подавати свої висновки і пропозиції з відповідним обґрунтуванням. Тут важливе значення має вдосконалення міжвідомчої взаємодії УДО України з іншими спецслужбами, зокрема Службою безпеки України, а також належна взаємодія і співпраця з представниками медіа, громадськими організаціями та незалежними установами, оскільки це є одним із ключових аспектів для підвищення ефективності державної охорони та безпекової політики України. Ефективна взаємодія УДО України з представниками медіа не лише запобігає витоку інформації, що може загрожувати безпеці вищих посадових осіб і стабільності держави у системі національної безпеки, а й дозволяє своєчасно виявляти такі загрози. Така співпраця й взаємодія також сприяє дотриманню правових вимог, з урахуванням нових викликів і актуальних загроз. Правові вимоги (норми, засади) встановлюють чіткі межі (професійні за змістом, формою та часом) для діяльності медіа, визначаючи, яка інформація може бути оприлюднена, а яка підлягає обов'язковому обмеженню з огляду на забезпечення національної безпеки, особливо в умовах війни.

Для довідки: сьогодні УДО України системно та досить відкрито інформує громадськість про свою діяльність (завдання, функції, заходи тощо) через офіційний вебсайт (<https://do.gov.ua/>), засоби масової інформації (медіа) та соціальні мережі. Для забезпечення належного зворотного зв'язку із громадянами, відповідно до законодавства України про звернення громадян, в УДО України проводяться особисті прийоми керівництвом Управління (начальником, його заступниками), встановлено прозорий порядок роботи із заявами та зверненнями громадян, а також забезпечено ефективний доступ до

І насамкінець, система демократичного контролю і нагляду за діяльністю УДО України постійно вдосконалюється, враховуючи розвиток європейської безпекової та оборонної політики, розвиток інституційної спроможності та механізмів прозорості, а також посилення ролі громадянського суспільства у процесах нагляду. Нагадаємо, що Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023, передбачає розширення можливостей і механізмів для здійснення демократичного цивільного контролю, зокрема за участю громадськості. Поряд із вдосконаленням механізмів демократичного контролю та нагляду, важливим є також протидія корупції як одного з напрямів реформування УДО України у системі забезпечення національної безпеки України.

Таким чином, удосконалення системи демократичного контролю і нагляду за діяльністю УДО України у секторі безпеки і оборони є невід'ємною складовою зміцнення демократії та національної безпеки держави.

*Стецков Олександр,
курсант курсу № 4, факультету ЗДБ,
Київський інститут Національної гвардії України
Денисюк Олександр Валентинович,
викладач кафедри управління підрозділами НГУ факультету СБД
Київського інституту Національної гвардії України*

ОРГАНІЗАЦІЯ СЛУЖБИ НА БЛОКПОСТАХ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

російсько-українська війна, що розпочалася у 2014 році та набула повномасштабного характеру 24 лютого 2022 року, висуває надзвичайно складні виклики системі Національної безпеки України. В умовах збройної агресії блокпости стають невід'ємним елементом системи встановлення особливого режиму, що здійснюють сили оборони України в тому числі і Національна гвардія України.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу ролі та значення блокпостів у період дії правового режиму воєнного стану, оцінки їхньої ефективності та нарощування потенціалу, вдосконалення системи здійснення заходів безпеки держави. Блокпост – це обладнаний в інженерному відношенні, посилений контрольно – пропускний пункт, який за рішенням військового командування тимчасово встановлюється на вході/виході, в'їзді/виїзді, на територію з території, де введено воєнний, або надзвичайний стан і встановлено особливий режим, на якому облаштовуються місця для перевірки осіб, транспортних засобів, багажу та вантажів, позиції вогневих засобів та бойової техніки, місця для відпочинку та забезпечення життєдіяльності особового складу, який виконує завдання на такому пункті, до складу якого можуть входити службові особи військових формувань та правоохоронних органів, які відповідно до закону залученні до здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

Функціональне призначення блокпостів охоплює широкий спектр завдань протидії зовнішнім загрозам відповідно до наказу головнокомандувача ЗСУ від 31.12.2022 №334. Блокпости запобігають розвідувально-диверсійній діяльності противника та забезпечують контроль за переміщенням осіб, транспортних засобів, а також за вивезенням зброї та боєприпасів із зони бойових дій.

Організація блок-постів потребує ретельного підходу до вибору місцевості, інженерного обладнання позицій, технічного забезпечення засобами спостереження та комунікації згідно з наказом командувача НГУ №160 від 15.07.2014 р. Принципового значення набуває професійна підготовка особового складу та чітке дотримання встановлених службових інструкцій.

Ефективність блок-постів підтверджується результативністю протидії широкому спектру загроз. Вони демонструють високу результативність у запобіганні терористичним актам, перешкоджанні переміщенню диверсійно-розвідувальних груп, контролі потоків зброї та боєприпасів. На контрольно-